

DOMY

Bladelinův triptych (oltář z Middelburg),
1445-50
Rogier van der WEYDEN

K úvodnímu obrázku:

hlavní téma:

Společenská podmíněnost podoby bydlení

Bydlení ve společensky nekonsolidovaných podmínkách

raného středověku (nejen)

Nejistá politická situace, boje o moc, vpády migrujících skupin atd.

v kontrastu s

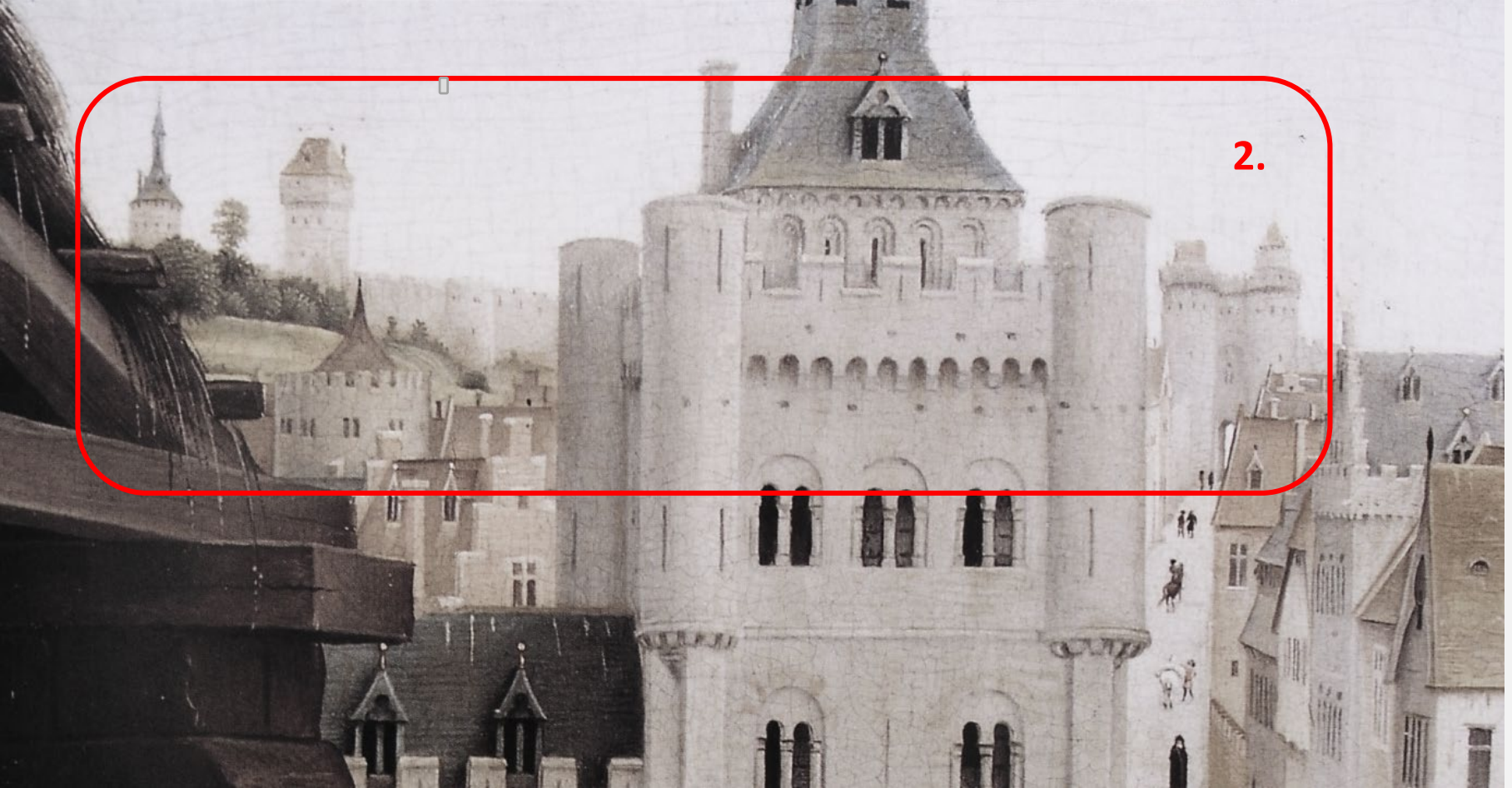
s bydlením ve vrcholně středověkém městě kde je zajištěn relativní "městský mír" a poměrně klidné podmínky pro provozování řemesel a obchodu

1. - městský palác patricie nebo šlechtice

bydlení společensky významného stavebníka v pevném hrazeném sídle s palácem a obytnou věží. Způsob ověřený v "nekonsolidovaných" dobách. Přežívá jako výraz schopnosti stavebníka zajistit bezpečnost své široké rodině a dalším závislým lidem bezpečí (postavení šlechtice)

Zdůrazněny znaky pevnosti - cimbuří, nárožní věžice hlavní věže, starobylost tohoto typu obydlí naznačuje užití románských forem - sdružená románská okna

Vstup do obytné části je 2x jištěn: brána v hradbě a brána v paláci s věží.

2. Hrazené město s hradbami, baštami a branami

I když bezpečí uvnitř hrazeného nikdy nebylo úplné, tak "městský mír" přinášel nesrovnatelně příznivější podmínky pro podnikání, obchod a provozování řemesel. Měšťané nebyli sice úplně svobodní, ale požívali významné míry svobod. Z právního hlediska si byli rovni.

3. veřejná prostranství města / ulice, náměstí jsou bezpečné

Domy se do nich otevírají svými vstupy.
Ve vstupních síních v přízemí se obchoduje a šenkuje
(vstupují tam lidé z ulice, pobývají tam -
zdaleka to není prostor zcela soukromý)
Z krámů v přízemí domů se často prodává přímo do
ulice.

Poloha obchodních prostor při ulici má zásadní význam.
Domy se proto řadí podél komunikací natěsno
(stavební parcely uvnitř hrazeného města jsou drahé,
u rušných komunikací, např. spojnicích bran a náměstí
jsou zvláště cenné. Volné místo se zde nenechává.)

Měšťané jsou rovnoprávní, žijí relativně blízkým
způsobem života.
Domy mají řadu shodných rysů.

V obraze města jsou zachyceny oba způsoby bydlení.

Bydlení v pevném domě nese znaky starobylosti.

Je prestižní, vymyká se městskému způsobu bydlení. Často ho volí špičky patriciátu nebo šlechtici žijící ve městě. Je výrazem snahy vyniknout nad nivelizovanou podobou života měšťanského společenství.

Řadové domy měšťanů jsou zpodobněny v aktuálních stavebních formách.

Živě komunikují s veřejným prostorem. Otvírají se do něj a obklopují ho.

Veřejné prostranství je živé. Jsou výrazem životního způsobu měšťana.

Dům - úvod k metodě přístupu

Metodologický základ:

bydlení – jev „dlouhého času“, stojí mimo slohové kategorie

nový přístup ke studiu historie:

*franc. škola Annales d'histoire économique et sociale, Fernand BRAUDEL (1902–1985):
„dlouhodobé trvání“ http://www.cefres.cz/IMG/pdf/braudel_1995_dlouhe_trvani.pdf
(longue durée)*

X

tradiční dějepisectví

histoire événementielle („dějiny událostí“) - bydlení je mimo jeho zorný úhel

Obydlí jako obraz reality života společnosti

význam životního způsobu

důraz na historii každodennosti

společensko - ekonomický základ

Obydlí

v minulosti výrazně polyfunkční

(často areál): bydlení, hospodaření, výroba, obchod, skladování, obrana

Co se bude v přednáškách probírat?

1) sídelní struktury s nízkou mírou společenské organizace $\implies$ **PEVNÉ DOMY**
individuální obrana
(od funkce k symbolu)

2) struktury organizované $\implies$ **ŘADOVÉ DOMY**

2a) domy mediteránní

2b) dolnoněmecké, problém vytápění, Kemenate

2c) řadový městský dům ve středoevropském prostoru

Pevné domy

- příklady z oblastí, kde potřeba individuální obrany prodloužila typ tohoto bydlení až do novověku,
- středověké pevné domy ve středomoří, západní a střední Evropě

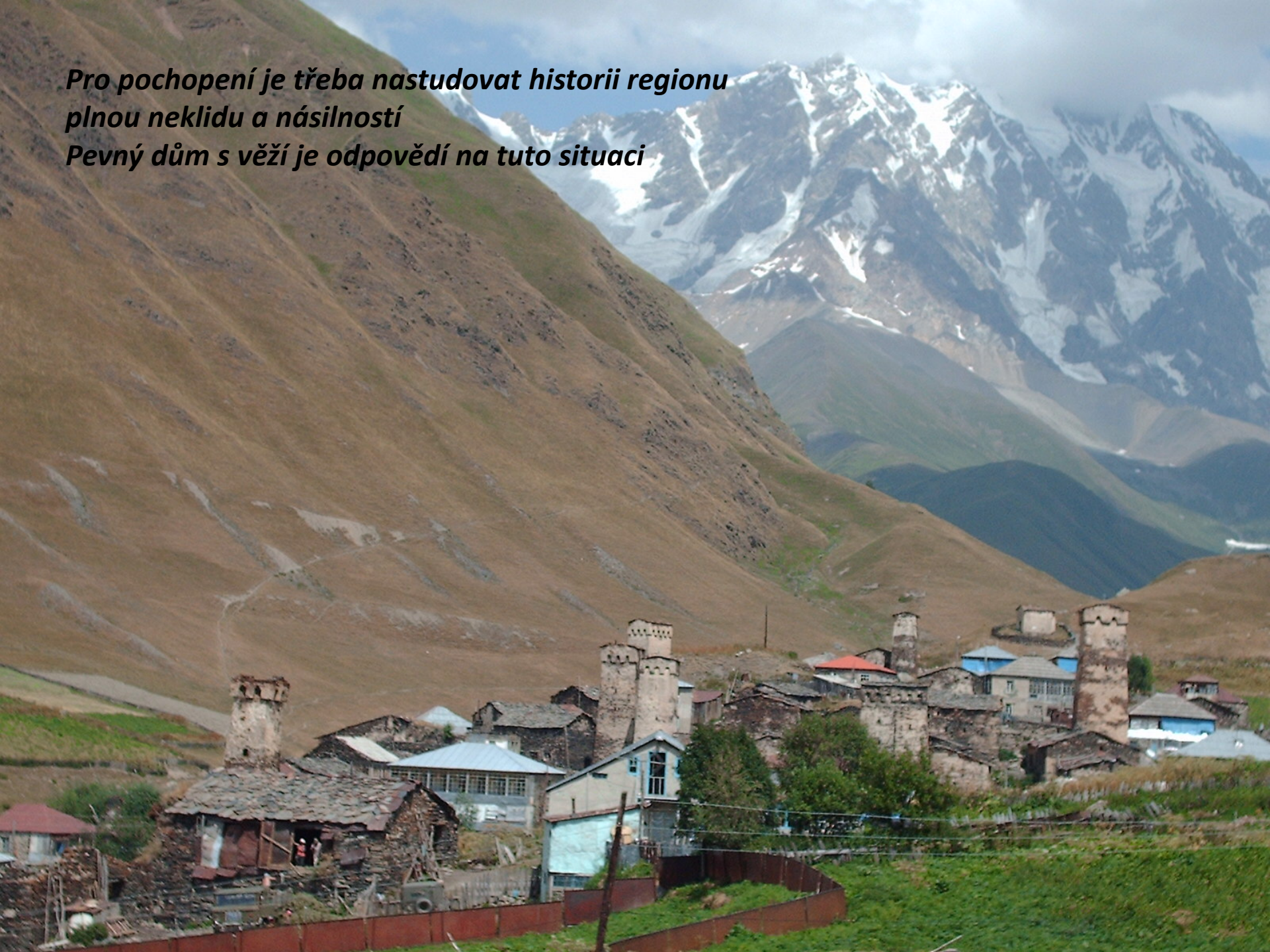
Dům jako obydlí, hospodářství a pevnost

Kavkaz, Tušetie

stavby tradiční, blíže nedatované, soudí se, že pozdní středověk

*Pro pochopení je třeba nastudovat historii regionu
plnou neklidu a násilností
Pevný dům s věží je odpovědí na tuto situaci*

Věž starší, než obytné stavby
má původní vstup ve zvýšené
poloze (*viz hradní bergfrity*)

Útočištná věž

vesnice Chazhashi (vstup opět ve výšce, nahoře prostory útočiště a pasivní obrany)

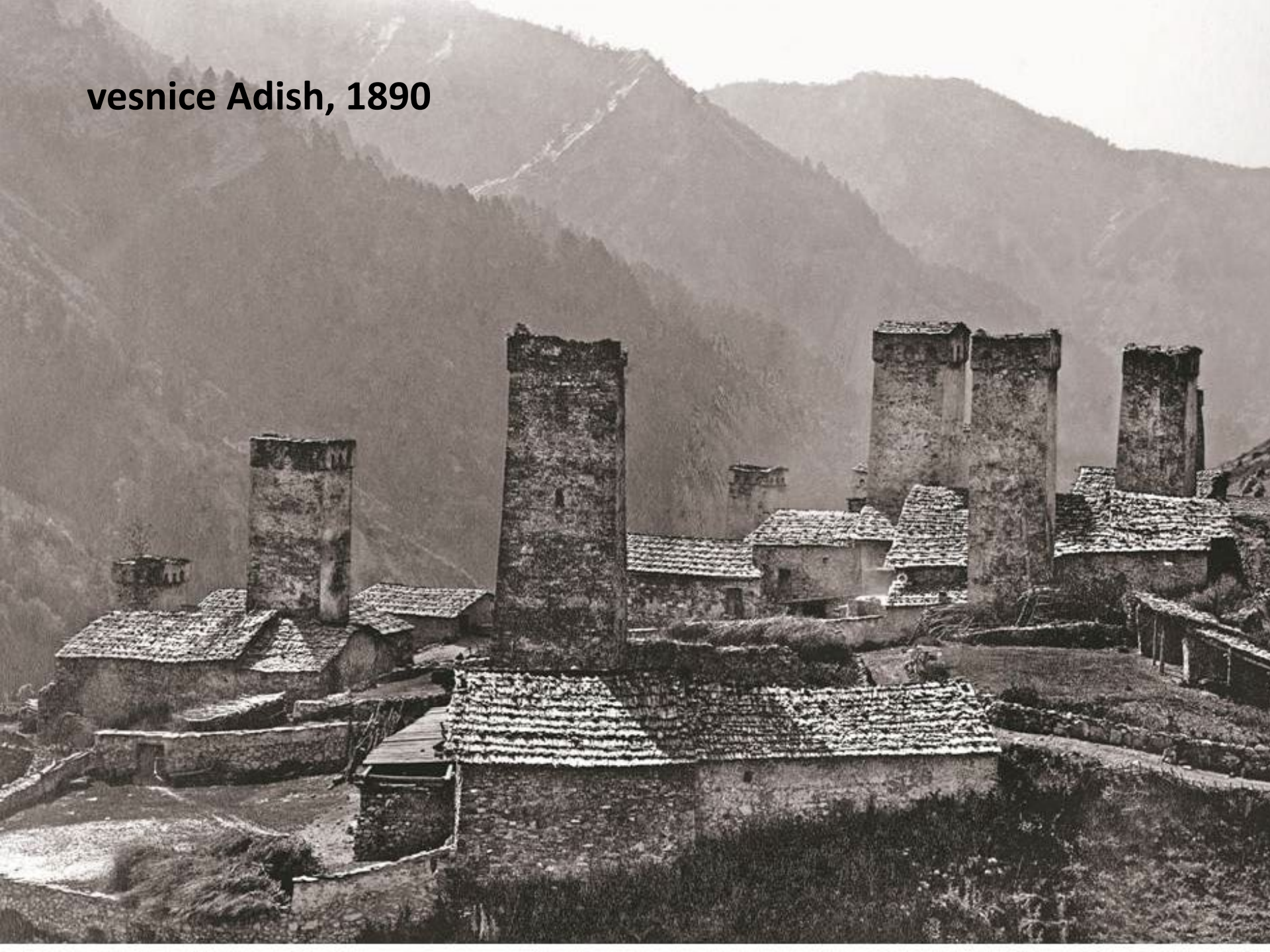

**Obytná část domu - přízemí, obydlí lidí i zvířat, ohniště
patro - letní bydlení(solárium), skladování píce a nářadí**

vesnice Mujal, 1890

vesnice Adish, 1890

Hrad Volfštejn

Srovnání:

**Hrady
begfritového
typu**

(opevnění, palác, útočištná věž - bergfrit,
vyvýšený vstup)

Hrad Chřenovice

**Vathia, Mani
Peloponés, Řecko**

Marib (Jemen)
zánik v 6. stol.

Obydlí jako vizuální prezentace sociálních vztahů

od útočiště k reprezentaci

Řešení obydlí s věží v méně trvanlivém materiálu

"**motte and bailey**"
doloženy od 10. stol.
(Normandie, Anjou),
Angle, Skotsko)
ve 13. stol. běžný typ sídla

Stavba motte
tapiserie z Bayeux
napadení Anglie Normany, po 1066

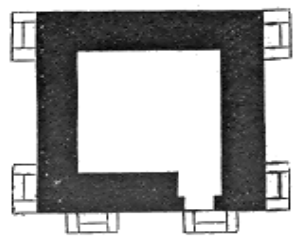
Dromore (Irsko), motte-and-Bailey
13. stol.

motte - umělá vyvýšenina s věží
Bailey - dvorec velmože

**Rekonstrukce
Lütjenburg (DE)**

Pro kamenné stavby věží
vychází inspirace z mediteránního
prostoru a západní Evropy
- jsou předmětem
napodobování jako prestižní
stavby i mimo tuto oblast

Pevné domy – jih Francie

Lumbrein, švýcarsko

Visby, Stora Hästnäs
Mohuč, Haus Stein

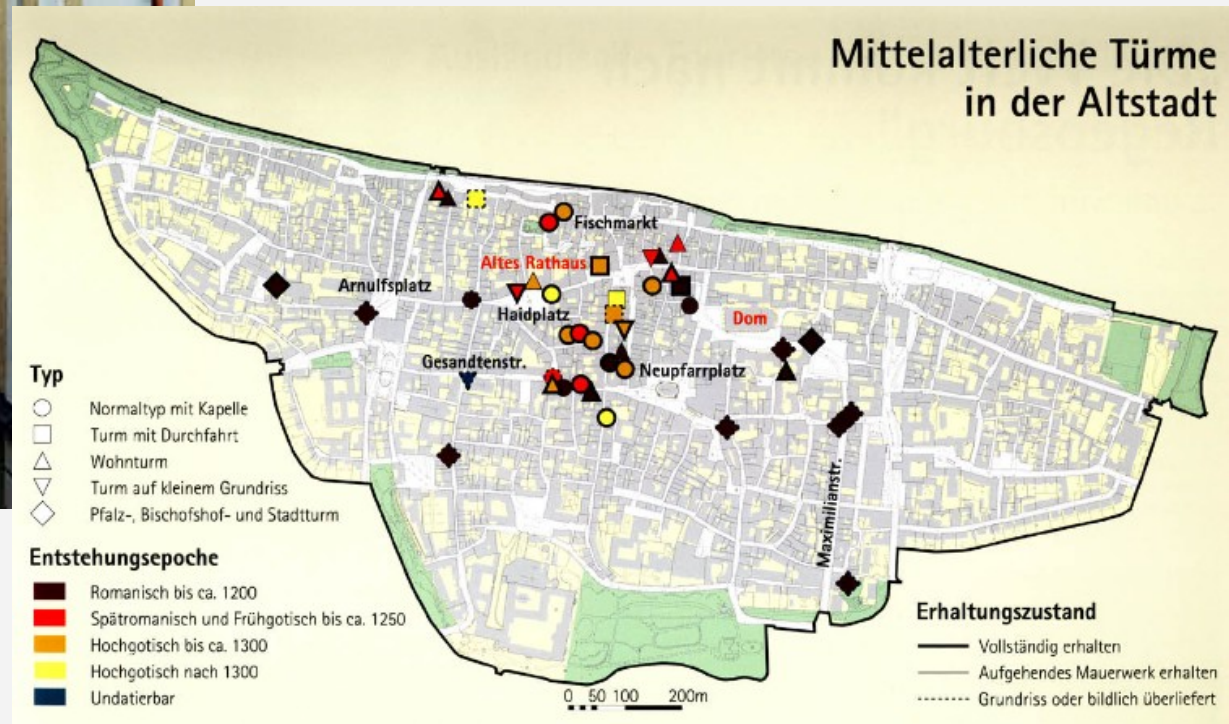
Věž se z funkční stavby stává postupně prestižní záležitostí.
Stavebníci se předhánějí ve výšce svých staveb (demonstrační narušení představy rovnosti. Městské obce mnohdy stavbě věží brání, někdy je nechají bořit. San Gimignano -ojediněle dochováno.

Řezno/Regensburg raněstředověké patricijské paláce s věžemi

město bylo v době jejich vzniku
již důkladně opevněno
(podobně jako San Gimignano)
- věže mají evidentně reprezentační
význam

Řezno
dům Goldenes Kreuz, kol. 1250

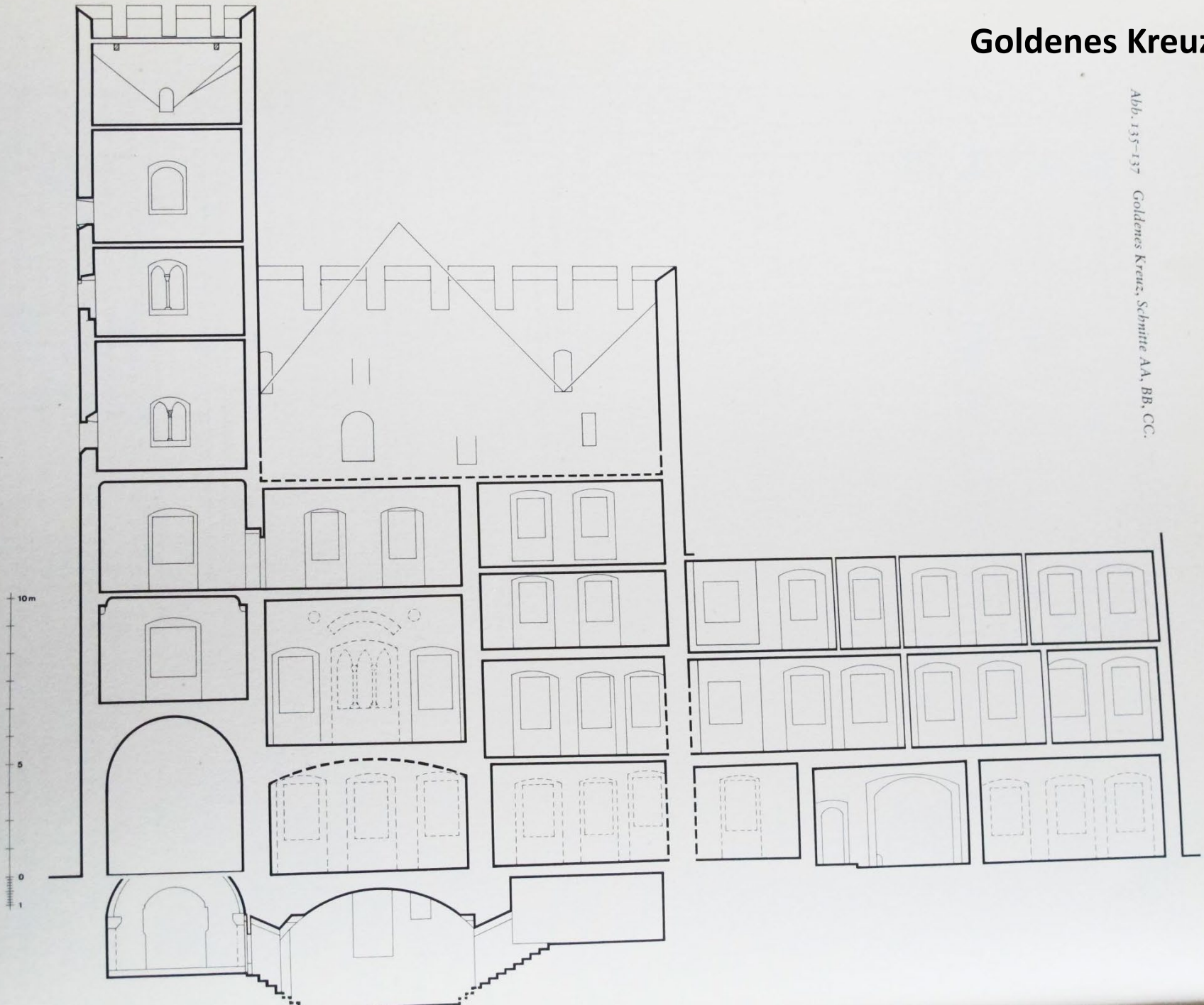

Řezno
týž před koncem 19. stol.

Goldenes Kreuz

Abb. 135-137 Goldenes Kreuz, Schnitt AA, BB, CC.

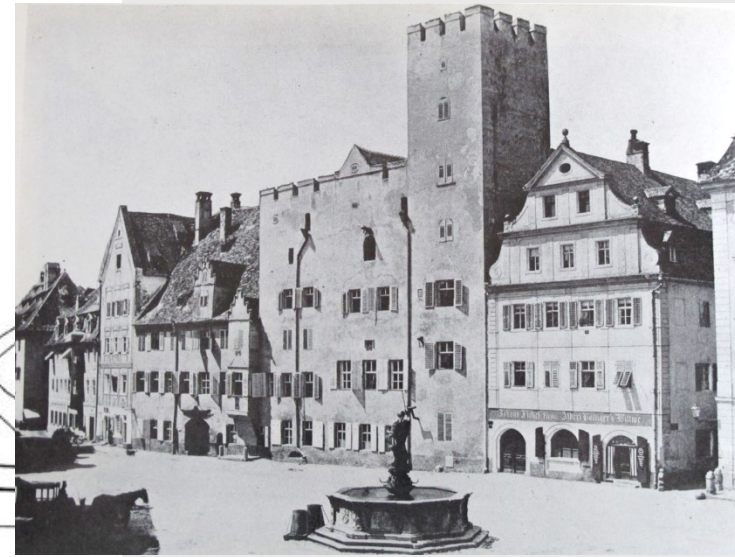

Historické pohledy
do řezenských ulic

Wahlenstraße. Gemälde von J. Ostermayer, 1857.

Havelské město. Schéma zástavby podle J. Muka, D. Líbala, M. Paolíka. Plánek obsahuje i pravděpodobnou rekonstrukci průběhu staroměstských hradeb

Havelské město

„Civitas nova circum st. Gallum“

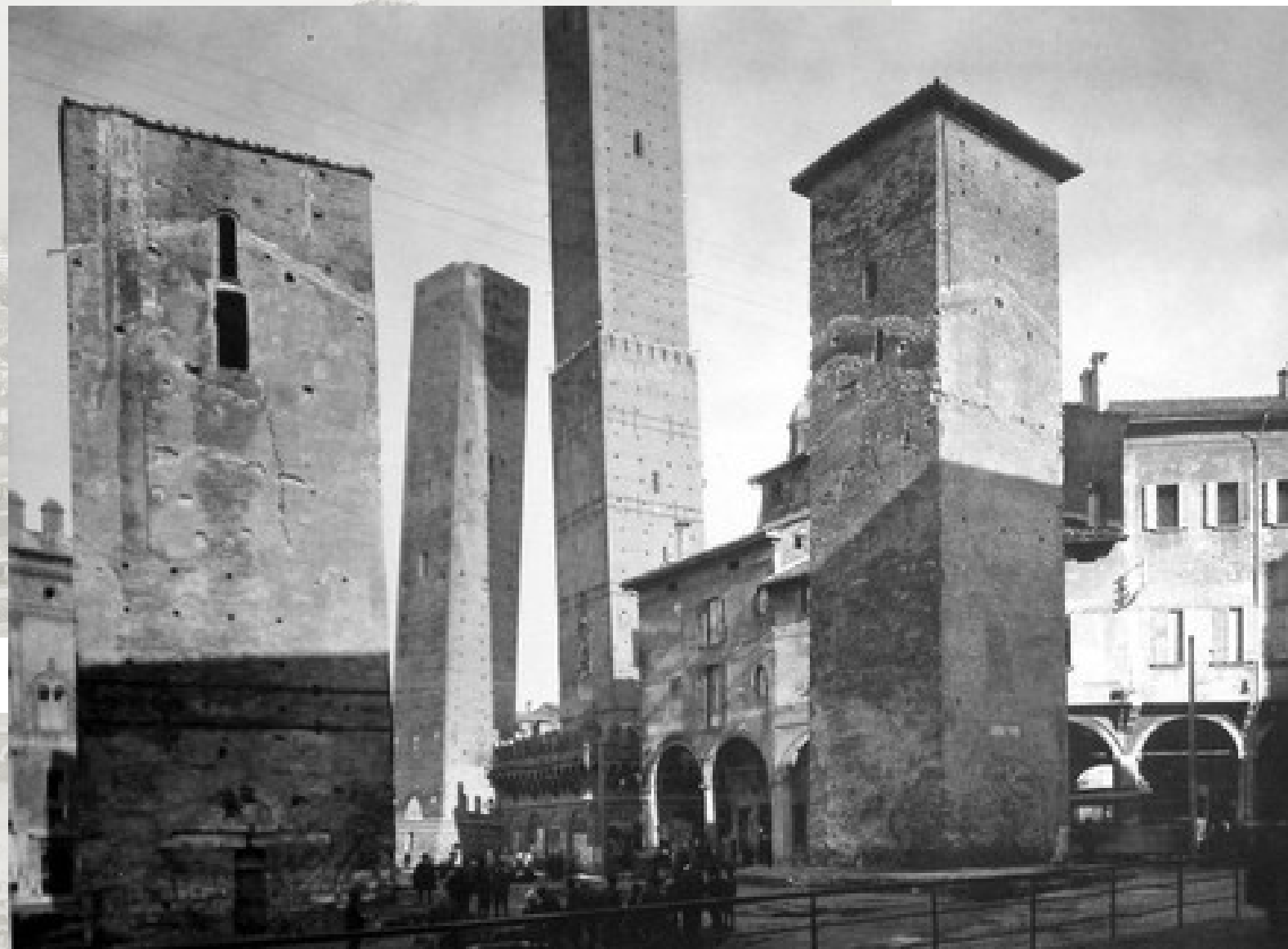
založení kolem 1230 (král Václav I.)

lokátor - horní podnikatel a
později mincmistr Eberhard

Bologna
věže patricijských paláců

Věže v popředí
Le torri Artensisi e Riccadonna
zbořeny 1917 - 18

Baruffi Giuseppe (Bologna, ♦1875 , +1945)
malováno v rozmezí 1920 - 40

Další uplatnění věží

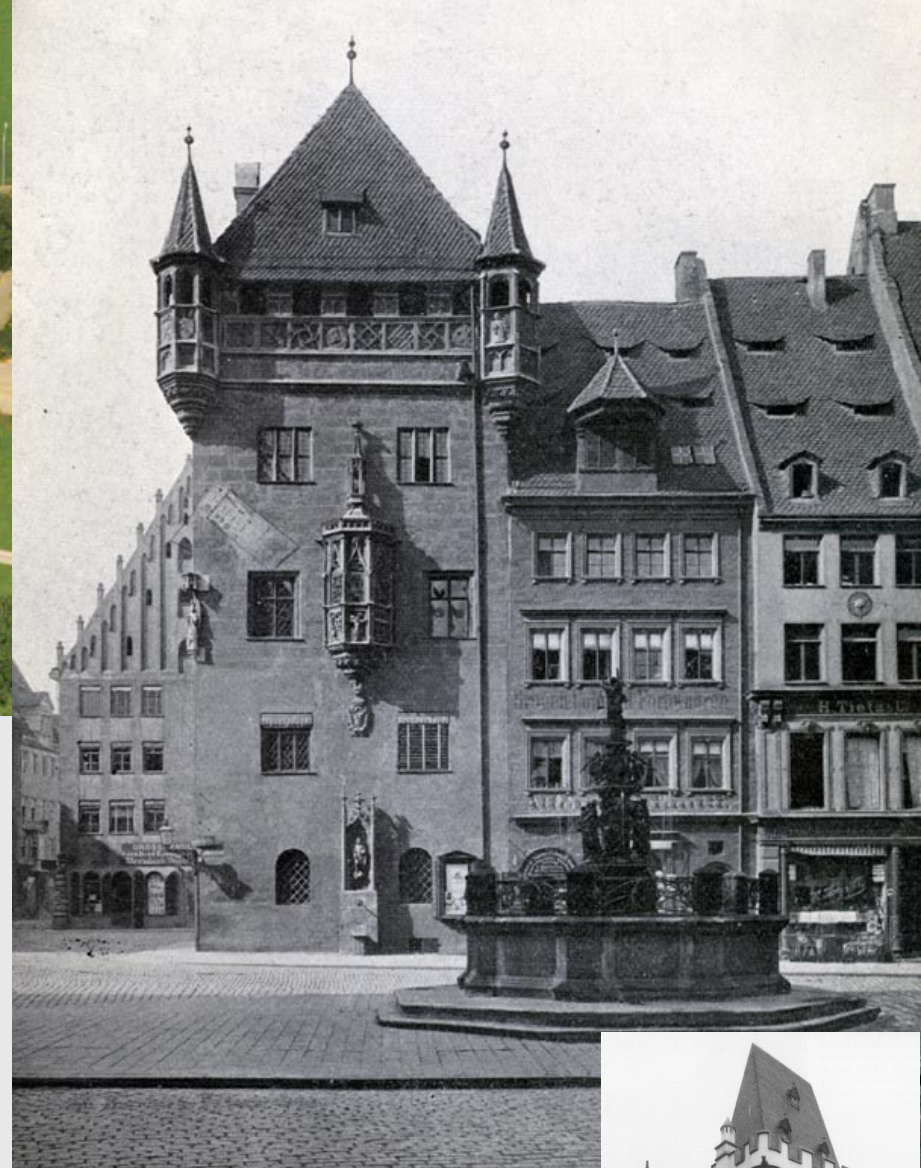
(jako výraz reprezentace,
svrchovanosti..):

hrady

tvrze

okázalé rezidence ve městech

radnice

Norimberg

Praha

Trevír

okázalé městské rezidence

Věž zůstává i ve skromných podmínkách venkovských tvrzí symbolem společenské výlučnosti stavebníka

Královice, Praha 10